УДК 347.426.6

С. В. Куліцька
аспірантка
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
кафедра цивільного права
вул. Володимирська, 60, Київ, 01033, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЧИННОГО ЗВ'ЯЗКУ В ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ ПО ВІДШКОДУВАННЮ (КОМПЕНСАЦІЇ) ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ВНАСЛІДОК ПРОТИПРАВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ / БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ СУДОВОЇ ВЛАДИ

У статті досліджуються особливості причинного зв'язку у зобов'язаннях по відшкодуванню (компенсації) шкоди, заподіяної внаслідок протиправної діяльності / бездіяльності органів судової влади.

Ключові слова: причинний зв'язок, зобов'язання по відшкодуванню (компенсації) шкоди, протиправна діяльність / бездіяльність органів судової влади.

Постановка проблеми. Причинний зв'язок є обов'язковою об'єктивною умовою виникнення деліктних зобов'язань, зокрема, і по відшкодуванню (компенсації) шкоди, заподіяної судовими органами. При цьому у вказаній категорії зобов'язальних правовідносин дана умова характеризується низкою особливостей, необхідність проведення дослідження котрих і зумовила вибір теми цієї роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що деякі аспекти обраної теми висвітлені в працях вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: О. О. Боярського, Л. Д. Донської, О. О. Отраднової, В. П. Богданова, Р. Іософа та інших.

Однак, незважаючи на наявність низки досліджень та публікацій, проблематика специфіки причинного зв'язку в зобов'язаннях по відшкодуванню (компенсації) шкоди, заподіяної судовими органами, досі залишається актуальною, як на рівні правової доктрини, так і на рівні правозастосовної практики.

Постановка завдання. Метою даної наукової статті є розкриття особливостей причинного зв'язку в зобов'язаннях по відшкодуванню (компенсації) шкоди, заподіяної внаслідок протиправної діяльності / бездіяльності органів судової влади, а також виявлення можливих векторів удосконалення цієї умови виникнення зазначеного різновиду деліктних правовідносин.

Виклад основного матеріалу дослідження доцільно розпочати з тези про те, що поняття «причинність», «детермінізм» тощо[1] є філософськими ка-

[1] На відміну від багато в чому кон'юнктурного змішування детермінізму й причинності, характерного для філософії тоталітарного періоду, сучасна філософія проводить чітке розмежування цих категорій — детермінізм вона розглядає як поняття, котре відбиває все різноманіття зв'язків між явищами, за причинністю ж залишає набагато вужчу сферу. Причинність використовується для позначення винятково зв'язку генетичного, породжуючого.

© Куліцька С. В., 2016

тегоріями, які були запозичені дослідниками у сфері юриспруденції[1] та широко ними використовуються. Легальне ж визначення даних понять відсутнє. Можливо, такий стан речей пояснюється тим, що ці категорії відіграють важливу роль, насамперед, у процесі правозастосування[2], а в сфері правотворчості законодавець обмежується філософськими знаннями про них.

Слід зауважити, що об'єктивний причинний зв'язок, як умова відповідальності, виконує функцію визначення об'єктивної правової межі відповідальності за шкідливі наслідки протиправного діяння[3]. У зв'язку з цим у правовій доктрині середини XIX ст. сформувалося кілька основних підходів (теорій) до визначення юридично значимого причинного зв'язку, необхідного й достатнього для притягнення заподіювача шкоди до відповідальності:

– теорія рівноцінних умов (condition sine qua non) (Т. Гоббс, М. Бурі);

– теорія необхідної умови (К. Біндінг, П. Ертманн);

– теорія адекватного заподіяння (М. Рюмелін, І. Кріз) [1, с. 74–75].

Крім того, в радянському цивільному праві були розроблені теорії причинного зв'язку, засновані на марксистсько-ленінській ідеології: теорія необхідного та випадкового заподіяння (І. Б. Новицький, Л. А. Лунц [2, с. 300–319], Г. К. Матвєєв [3, с. 137–151]) та теорія можливості й дійсності (О. С. Іоффе [4, с. 161]).

У даній роботі детальніше буде звернено увагу на особливості лише тих теорій причинного зв'язку, які можуть бути застосовані до предмета нашого дослідження. При цьому вважаємо за необхідне одразу ж зауважити, що жодна з названих теорій не може бути безумовно та беззаперечно обрана в якості основної і такої, яка враховує всі випадки заподіяння шкоди протиправною діяльністю / бездіяльністю судових органів. Тобто, при розкритті особливостей цієї умови виникнення зобов'язань по відшкодуванню (компенсації) шкоди, завданої органами судової влади, превалює ситуаційний підхід. До того ж, на нашу думку, неможливо погодитися з позицією науковців [5, с. 580], котрі стверджують, що сформульовані в доктрині

---

[1] З практичних міркувань, проведення досліджень проблем причинного зв'язку здійснювалося, перш за все, науковцями у сфері науки кримінального права (М. Д. Шаргородським, Т. В. Церетелі, В. Б. Малініним, Н. М. Ярмиш, О. Л. Тимчуком та іншими).

[2] Зокрема, йде мова про застосування цих категорій судом при здійсненні правової кваліфікації фактичних обставин конкретної справи. Для прикладу, див.: рішення Печерського районного суду м. Києва у справі № 757/16458/13-ц від 25 вересня 2013 р.

[3] З урахуванням таких ознак причинного зв'язку, як передування причини наслідку в часі (гносеологічна ознака), породження причиною наслідку (онтологічна ознака). Хоча деякі науковці вважають некоректним включення ознаки передування причини наслідку у визначення причинного зв'язку, оскільки цим спотворюється основний зміст причинного відношення — спричинюючий, породжуючий характер причини. Встановлення того, що передбачувана причина передує в часі тій події, у якій вбачається її наслідок, — це передумова виявлення причинного зв'язку між явищами, які цікавлять дослідника. Але ознакою причинного зв'язку «передування причини наслідку», на думку вказаних вище науковців, називати некоректно (див., наприклад: Ярмиш Н. М. Теоретичні проблеми причинно-наслідкового зв'язку в кримінальному праві (філософсько-правовий аналіз) : автореф. дис. … докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 / Ярмиш Наталія Миколаївна. — Х., 2003. — 40 с.).

концепції причинного зв'язку не суперечать одна одній, а лише доповнюють одна одну, оскільки при проведенні наукових досліджень та в процесі правозастосування, з урахуванням специфіки конкретної ситуації, можна використовувати лише одну концепцію (теорію), адже різні теорії причинного зв'язку зумовлюють різні висновки про його наявність або відсутність за обставин певної ситуації.

Аналізуючи особливості причинного зв'язку як умови виникнення зобов'язань по відшкодуванню (компенсації) шкоди, заподіяної органами судової влади, необхідно розглянути питання про можливість встановлення причинного зв'язку між бездіяльністю таких органів та негативними наслідками (шкодою). Протиправна поведінка органів судової влади та їх посадових осіб може проявлятися у формі бездіяльності[1]. У зв'язку з цим вважаємо цілком правильним встановлювати причинний зв'язок між неправомірною (незаконною) бездіяльністю та шкодою, завданою внаслідок такої форми протиправної поведінки, у зобов'язаннях по відшкодуванню (компенсації) шкоди, заподіяної судовими органами.

Крім того, слід зауважити, що, зазвичай, шкода, заподіяна внаслідок протиправної діяльності / бездіяльності органів судової влади, є результатом дій (бездіяльності) кількох органів або їх посадових осіб, що пояснюється одним із критеріїв побудови системи судів загальної юрисдикції України — принципом інстанційності [6, ст. 17(1); 7]. З урахуванням підходів правозастосовної практики в Україні, в цій ситуації необхідно встановити наявність безпосереднього (прямого) причинного зв'язку [8; 9], що надзвичайно складно, а то й неможливо здійснити. В окремих випадках виникає потреба обґрунтування навіть не одного, а кількох причинних зв'язків (так званих причинних ланцюгів).

З огляду на зазначене, можна погодитися з думкою правників [10, с. 50] про те, що на сьогодні, виходячи із положень чинного законодавства України, специфіка відносин, що виникають внаслідок завдання шкоди протиправними діями, рішеннями чи бездіяльністю суду, полягає в тому, що причинний зв'язок між такими діями (бездіяльністю) відповідних органів (посадових осіб) і відновленням майнових (особистих немайнових) прав або їх компенсацією має нормативний характер, суб'єкт відповідальності (держава) заздалегідь визначений нормою права, і немає необхідності визначати посадову особу, яка заподіяла шкоду. Однак виникає запитання,

---

[1] Слід зауважити, що в юридичній науці питання про бездіяльність, як одну із форм протиправної поведінки, є дискусійним, особливо в контексті його співвідношення з проблемою причинного зв'язку. Так, деякі науковці повністю заперечують каузальну силу бездіяльності: (див., наприклад: Шаргородский М. Д. Некоторые вопросы причинной связи в теории права / М. Д. Шаргородский // Советское государство и право. — 1956. — № 7. — С. 40–48). Що ж до сфери деліктних зобов'язань, то існує точка зору, відповідно до якої якщо на особу і покладається відповідальність за бездіяльність, то така відповідальність не є відповідальністю за завдання шкоди, а лише «відповідальністю за неусунення фактору, що причинно пов'язаний зі шкодою» (Антимонов Б. С. Значение вины потерпевшего при гражданском правонарушении / Б. С. Антимонов. — М. : Госюриздат, 1950. — С. 146). Фактично ця точка зору ґрунтується на «механічному» розумінні причинного зв'язку. Якщо ж виходити з логічного розуміння цієї категорії, то каузальний характер бездіяльності сумнівів не викликає.

чи можна розглядати такий підхід законодавця як єдино вірний і беззаперечний. Очевидно, в такий спосіб законодавець намагався мінімізувати ризики невідновлення порушеного права особи та нереалізації компенсаційної функції цивільно-правової відповідальності державних органів. Тобто було створено додаткову гарантію реалізації права особи на одержання компенсації за завдану шкоду, хоча, на нашу думку, в такий спосіб не було вирішено проблему необхідності доведення наявності причинного зв'язку між протиправною діяльністю / бездіяльністю цих органів та заподіяною шкодою, адже тягар його доказування лежить на потерпілій особі. В законодавстві же встановлено лише певні заходи для полегшення процесу такого доказування (наприклад, відсутність потреби доводити вину відповідних органів чи їх посадових або службових осіб [11, ст.ст. 1173, 1174, 1176 (1, 6)]). При цьому вважаємо за неможливе погодитися із зазначеною вище думкою науковців у частині відсутності потреби визначати посадову особу, яка заподіяла шкоду. Для потерпілої особи такої необхідності немає, однак така потреба є надзвичайно актуальною для держави, за рахунок казни якої здійснюватиметься відшкодування [11, ст. 1191 (3)], оскільки в протилежному випадку можна було б вести мову про дозвіл і навіть стимулювання державою протиправної діяльності / бездіяльності її органів, а, отже, нехтування принципом невідворотності юридичної відповідальності.

Саме тому, з урахуванням принципів індивідуалізації та невідворотності відповідальності, а також з огляду на правило про тягар доказування [12, ст. 60 (1)] у справах про компенсацію шкоди, завданої органами судової влади, вважаємо, що потерпіла особа повинна довести наявність причинного зв'язку між протиправною діяльністю / бездіяльністю відповідного судового органу (судді, суддів) та заподіяною шкодою[1], тобто, цей зв'язок не має нормативного характеру. Крім того, на нашу думку, керуючись положеннями теорії condition sine qua non[2] та Принципами європейського деліктного права [13], можна констатувати, що у випадку заподіяння особі шкоди внаслідок протиправної діяльності / бездіяльності суддів при колегіальному розгляді справи, така шкода повинна відшкодовуватися (компенсуватися) в повному обсязі зі спеціальних накопичувальних рахунків для коштів із відповідним цільовим призначенням конкретних суддів, що вхо-

[1] Див.: авторські пропозиції щодо внесення законодавчих змін у частині механізму відшкодування шкоди, висловлені в публікації під назвою «Проблемні питання порядку відшкодування (компенсації) шкоди, заподіяної неправомірними (незаконними) рішеннями, діями чи бездіяльністю суду (судді, суддів)» // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. — 2015. — Вип. 35, ч. 1. — Т. 1. — С. 139–144.

[2] Деякі дослідники вважають, що за наявності кількох причин, які разом завдали певних негативних наслідків, для встановлення причинного зв'язку треба застосовувати саме концепцію condition sine qua non: див.: Донська Л. Д. Причинний зв'язок у цивільному праві України : автореф. дис. … канд. юрид. наук : 12.00.03 / Донська Людмила Дмитрівна. — О., 2006. — 20 с. Ці науковці зазначають, що бездоганно «вписується» в концепцію conditio sine qua non ст. 1190 ЦК, яка встановлює правила про відшкодування шкоди, завданої спільно кількома особами, а також стверджують про необхідність прямого визнання в ЦК України інституту співучасті в завданні шкоди та встановлення відповідальності співучасників за завдану шкоду.

дили до колегіального складу суду, в частці, яка визначається за рішенням суду, а у випадку неможливості її визначення — солідарно, незалежно від того, чи була поведінка конкретного судді рівноцінною [13, ст. 3:102] або альтернативною [13, ст. 3:103] причиною заподіяння шкоди особі[1]. Тобто, в силу правила «всі сумніви тлумачаться на користь потерпілої особи», за множинності діянь, кожне з яких потенційно могло б бути достатньою причиною заподіяння шкоди, кожне з них окремо презюмується в якості можливої причини цієї шкоди, за умови, якщо фактично неможливо точно визначити конкретне діяння, що заподіяло шкоду потерпілому. Якщо ж у випадку множинності діянь жодне з них не стало причиною заподіяної шкоди в цілому або в істотній її частині, то ті з них, які найімовірніше сприяли (нехай навіть неістотно) заподіянню цієї шкоди, презюмуються такими, що спричинили її в рівних частинах (так званий невизначений частковий причинний зв'язок) [13, ст. 3:105]. Винятком із цих правил та підставою виключення [14, с. 40–56] деліктної відповідальності судді при колегіальному розгляді справи є висловлення ним окремої думки[2], яка відрізняється від протиправного рішення більшості колегії суддів.

На нашу думку, сформульовані вище правила дозволяють спростувати найвагоміший аргумент проти застосування концепції conditio sine qua non (можливість безкінечного ланцюгу причинно-наслідкових зв'язків) та не суперечать інституту цивільно-правової відповідальності без вини, що надає змогу в інших випадках обмежити кількість ланцюгів юридично значимих причинно-наслідкових зв'язків. Тому підтримуємо позицію науковців [15, с. 15], які вважають, що для застосування у сфері цивільного права теорія conditio sine qua non має бути доповнена правилами про встановлення причинного зв'язку у випадках дії двох або кількох самодостатніх причин та у випадках, коли одна з причин пов'язана з наслідками через іншу причину. До того ж, доцільно доповнити ЦК України положеннями про те, що при спричиненні наслідків двома чи кількома самодостатніми чинниками для встановлення причинного зв'язку між одним з чинників та наслідком необхідно абстрагуватися від решти чинників, а при пов'язаності одного із чинників із наслідками через інший чинник слід дати відповідь на питання про те, чи існує будь-яка залежність другого чинника від першого.

Вважаємо, що при виборі теорії conditio sine qua non в якості вектору вдосконалення правового регулювання та застосування причинного зв'язку, як умови виникнення розглядуваного різновиду деліктних зобов'язань, необхідно додатково врахувати теоретичні і практичні підходи, вироблені

[1] Детальніше про пропонований механізм відшкодування дивись публікацію, зазначену у примітці вище.

[2] Сутність та значення окремої думки судді при ухваленні судового рішення до сьогодні залишаються дискусійними. Для прикладу, в брошурі «ЄСПЛ у 50-ти запитаннях», на запитання «Що таке окрема думка судді?» було надано відповідь наступного змісту: «Судді мають право на висловлення окремої думки щодо справи, в розгляді якої вони брали участь. Окрема думка додається до винесеного рішення. В ній суддя письмово викладає міркування, виходячи з яких він підтримав позицію більшості чи, навпаки, не погодився з висновками більшості».

у межах англо-американської правової системи, які можуть бути реципійовані та гармонійно імплементовані у вітчизняну юридичну теорію та практику. Зокрема, йдеться про «INUS («insufficient but necessary part of a condition which is unnecessary but sufficient» for the result in question») conditions» [16] та «Necessary Element of a Sufficient Set (NESS) test» [17]. Так, для встановлення причинного зв'язку у випадках дії двох або кількох причин, кожна з яких спричинила або могла спричинити шкоду[1], доцільно використати названий NESS тест, оцінивши ці причини за критеріями необхідності та достатності. За такого підходу причиною вважатиметься лише та обставина, яка є необхідним елементом набору умов, достатніх для заподіяння шкоди. Тобто, причина — це необхідна і достатня умова заподіяння шкоди: необхідна в тому сенсі, що без неї шкода не виникла б; достатня же в тому, що за наявності цієї обставини не потрібно жодного додаткового фактору для того, аби настали шкідливі наслідки. Фактично, йде мова про зміну фокусу із запитання «Чи було б спричинено шкоду, якщо б не протиправна поведінка особи (осіб) Х.» на запитання «Чи була протиправна поведінка особи (осіб) Х. необхідним елементом у наборі умов, який, разом з іншими умовами, є достатнім для настання шкідливих наслідків?», відповідь на котре стає ключовою при вирішенні питання про наявність / відсутність причинного зв'язку у конкретних випадках заподіяння шкоди. На нашу думку, до таких конкретних випадків належать, у тому числі, й випадки заподіяння шкоди внаслідок протиправної діяльності / бездіяльності кількох судових органів різних інстанцій (або посадових осіб цих органів), зокрема, у разі перегляду неправомірних судових рішень судами вищих інстанцій, відхилення поданих скарг та залишення цих рішень без змін (по суті, такі ситуації можна розглядати як дію кількох самодостатніх причин настання шкоди).

Насамкінець, вважаємо за доцільне наголосити на тому, що для цілей удосконалення законодавства концепція безпосереднього (прямого) причинного зв'язку, прихильником котрої є ряд авторитетних дослідників [18; 19], яка визнається застосовною офіційними роз'ясненнями вищих судових інстанцій України, неприйнятна, оскільки істотно й невиправдано обмежує зміст причинного зв'язку, що має юридичне значення.

Висновки. Таким чином, в результаті проведення дослідження особливостей причинного зв'язку в зобов'язаннях по відшкодуванню (компенсації) шкоди, заподіяної внаслідок протиправної діяльності / бездіяльності органів судової влади, вдалося дійти наступних висновків:

[1] The merits of the NESS test over the sine qua non test are most easily shown through a comparison of the results the two different tests give in some different situations. The main problems of the sine qua non test concern situations of over determination, when there is more than one possible factor or event that may be thought to have caused the damage. These are: 1) situations where similar causal processes culminate in harm at the same time; 2) situations where the causal processes are different; 3) situations where the harm has already occurred when the second causal process culminates. For more details, see: Honor Tony, «Causation and Remoteness of Damage» in International Encyclopedia of Comparative Law, Vol. 11. Chapitre 7 (1971), and «Further Ruminations on Cause-In-Fact» by Merten Schultz [Electronic resource]. — Access mode: http://www.juridicum.su.se/user/masc/Schultz1.pdf. — Title from the screen.

1. Жодна з відомих нині теорій причинного зв'язку не може бути безумовно обрана в якості основної та такої, яка враховує всі випадки заподіяння шкоди протиправною (незаконною) діяльністю / бездіяльністю судових органів. Тому при розкритті особливостей цієї умови виникнення зобов'язань по відшкодуванню (компенсації) шкоди, завданої органами судової влади, превалює ситуаційний підхід.

2. Для цілей удосконалення цивільного законодавства концепція безпосереднього (прямого) причинного зв'язку, яка визнається багатьма науковцями і використовується у правозастосовній практиці, неприйнятна, оскільки істотно й невиправдано обмежує зміст причинного зв'язку, що має юридичне значення. З цією метою доцільніше звернутися до положень теорії conditio sine qua non, доповнивши їх підходами NESS тесту (в якості правила про встановлення причинного зв'язку у випадках дії кількох самодостатніх причин).

3. У справах про відшкодування (компенсацію) шкоди, завданої органами судової влади, потерпіла особа повинна довести наявність причинного зв'язку між протиправною діяльністю / бездіяльністю відповідного судового органу (судді, суддів) та заподіяною шкодою, тобто, цей зв'язок не має нормативного характеру.

4. У випадку заподіяння шкоди особі внаслідок протиправної діяльності / бездіяльності суддів при колегіальному розгляді справи, така шкода повинна відшкодовуватися (компенсуватися) у повному обсязі зі спеціальних накопичувальних рахунків для коштів із відповідним цільовим призначенням конкретних суддів, що входили до колегіального складу суду, в частці, яка визначається за рішенням суду, а у випадку неможливості її визначення — солідарно, незалежно від того, чи була поведінка конкретного судді рівноцінною або альтернативною причиною заподіяння шкоди особі. У разі множинності діянь, жодне з яких не було причиною заподіяної шкоди в цілому або в істотній її частині, ті з них, які найімовірніше сприяли (нехай навіть неістотно) заподіянню цієї шкоди, презюмуються такими, що спричинили її в рівних частинах (так званий невизначений частковий причинний зв'язок). Винятком із цих правил та підставою виключення деліктної відповідальності судді при колегіальному розгляді справи є висловлення ним окремої думки, яка відрізняється від протиправного рішення більшості колегії суддів. Дані правила застосовні також щодо випадків заподіяння шкоди внаслідок протиправної діяльності / бездіяльності кількох судових органів різних інстанцій (або посадових осіб цих органів), зокрема, у разі перегляду протиправних судових рішень судами вищих інстанцій, відхилення поданих скарг та залишення цих рішень без змін.

Список літератури

1. Отраднова О. О. Недоговірні зобов'язання в цивільному праві України : навч. посіб. [Текст] / О. О. Отраднова. — К. : Юрінком Інтер, 2009. — 240 с.
2. Лунц Л. А., Новицкий И. Б. Общее учение об обязательстве [Текст] / Л. А. Лунц, И. Б. Новицкий. — М. : Госюриздат, 1950. — 416 с.

3. Матвеев Г. К. Основания гражданско-правовой ответственности [Текст] / Г. К. Матвеев. — М. : Юрид. лит., 1970. — 312 с.
4. Иоффе О. С. Общее учение об обязательствах / О. С. Иоффе // Избранные труды. В 4 томах. Том 3. Обязательственное право. — СПб. : Юридический центр Пресс, 2004. — С. 161.
5. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право: Общие положения. Кн. 1 [Текст] / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. — М. : Статут, 1999. — 848 с.
6. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 07.07.2010 р. № 2453-VI, із змінами і доповненнями [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — №№ 41–42, 43, 44–45. — Ст. 529.
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 54 народних депутатів України та Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України (щодо принципу інстанційності в системі судів загальної юрисдикції) від 12 липня 2011 р. № 9-рп/2011 [Текст] // Офіційний вісник України від 15.08.2011 р. — № 60. — Стор. 138. — Ст. 2418. — Код акту 57862/2011.
8. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди» від 27.03.1992 р. № 6 (абз. 1 п. 2) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0006700–92. — Назва з екрану.
9. Роз'яснення Вищого арбітражного суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з відшкодуванням шкоди» від 01.04.1994 р. № 02–5/215, в редакції Рекомендацій Президії Вищого господарського суду № 04–5/239 від 29.12.2007 р. (абз. 4 п. 2) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_215800–94. — Назва з екрану.
10. Яновицька Г. Б. Відновлення майнових прав незаконно засуджених і реабілітованих громадян : монографія [Текст] / Г. Б. Яновицька. — Л. : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2006. — 160 с.
11. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, із змінами і доповненнями [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40. — Ст. 356.
12. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV, із змінами і доповненнями [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 40–42. — Ст. 492.
13. Principles of European Tort Law [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://civil.udg.edu/php/biblioteca/items/283/PETL.pdf. — Назва з екрану.
14. Юридична відповідальність: проблеми виключення та звільнення [Текст] / Колектив авторів. — відп. ред. Ю. В. Баулін. — Донецьк : ПП «ВД «Кальміус», 2013. — 424 с.
15. Донська Л. Д. Причинний зв'язок у цивільному праві України : автореф. дис. … канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Донська Людмила Дмитрівна. — О., 2006. — 20 с.
16. Mackie J. L. The Cement of the Universe: A Study of Causation [Text] / J. L. Mackie. — Oxford, 1974. — 329 p.
17. Richard W. Wright, Causation in Tort Law, 73 Cal. L. Rev. 1735 (1985) [Electronic resource]. — Access mode : http://scholarship.law.berkeley.edu/californialawreview/vol73/iss6/2. — Title from the screen.
18. Кофман В. И. Причинная связь как основание ответственности по советскому гражданскому праву [Текст] : автореф. дис. … канд. юрид. наук / В. И. Кофман. — М., 1961. — 21 с.
19. Егоров Н. Д. Причинная связь как условие юридической ответственности [Текст] // Советское государство и право. — 1981. — № 9. — С. 126–131.

Стаття надійшла до редакції 01.06.2016

С. В. Кулицкая
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
кафедра гражданского права
ул. Владимирская, 60, Киев, 01033, Украина

ОСОБЕННОСТИ ПРИЧИННОЙ СВЯЗИ В ОБЯЗАТЕЛЬСТВАХ ПО ВОЗМЕЩЕНИЮ (КОМПЕНСАЦИИ) ВРЕДА, ПРИЧИНЕННОГО ВСЛЕДСТВИЕ ПРОТИВОПРАВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ / БЕЗДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ СУДЕБНОЙ ВЛАСТИ

Резюме

В статье обосновывается вывод, что ни одна из известных ныне теорий причинной связи не может быть безусловно избрана в качестве основной и такой, которая учитывает все случаи причинения вреда противоправной (незаконной) деятельностью / бездеятельностью судебных органов. Поэтому при раскрытии особенностей этого условия возникновения обязательств по возмещению (компенсации) вреда, причиненного органами судебной власти, преобладает ситуационный подход.

В делах по возмещению (компенсации) вреда, причиненного органами судебной власти, потерпевшее лицо должно доказать наличие причинной связи между противоправной деятельностью / бездеятельностью соответствующего судебного органа (судьи, судей) и причиненным вредом, то есть, эта связь не имеет нормативного характера.

В случае причинения вреда лицу вследствие противоправной деятельности / бездеятельности судей при коллегиальном рассмотрении дела, такой вред должен возмещаться (компенсироваться) в полном объеме со специальных накопительных счетов для средств с соответствующим целевым назначением конкретных судей, которые входили в коллегиальный состав суда, в части, которая определяется по решению суда, а в случае невозможности ее определения — солидарно, независимо от того, было ли поведение конкретного судьи равноценной или альтернативной причиной причинения вреда лицу.

Ключевые слова: причинная связь, обязательства по возмещению (компенсации) вреда, противоправная деятельность / бездеятельность органов судебной власти.

S. V. Kulitska
Kiev Taras Shevchenko National University,
The Department of Civil Law
Vladimirskaya str., 60, Kiev, 01033, Ukraine

THE FEATURES OF A CAUSAL RELATIONSHIP IN THE TORT LIABILITIES DONE OWING TO ILLEGAL ACTIVITY / DIVERGENCES OF JUDICIAL AUTHORITY BODIES

Summary

In the article there is proved the conclusion that any of theories of a causal relationship, that are known nowadays, cannot be unconditional chosen as the main and such, which considers all cases of causing damage by illegal activity / divergence of judicial authorities. Therefore at disclosure of features of this condition of emergence of the tort liabilities done by bodies of judicial authority — situational approach prevails.

In cases of tort liabilities done by bodies of judicial authority, the injured person has to prove existence of a causal relationship between illegal activity / inaction of the appropriate judicial authority (the judge, judges) and the done harm, that is, this communication has no regulatory character.

In case of infliction of harm to the person as a result of illegal activity / divergence of judges at joint consideration of the case, such harm has to be compensated in full from special savings accounts for means with the corresponding purpose of the specific judges who are a joint part of court in a share which is defined by a court decision, and in case of impossibility of its definition — is solidary irrespective of whether the behavior of the specific judge the equivalent or alternative reason of infliction of harm for the person was.

Key words: causal relationship, tort liabilities, illegal activity / divergence of judicial authority bodies.